

narečja tega ne morem trditi, čeprav se mi vsiljuje misel, da utegne biti tudi tako. Kaj sledi iz tega za knjižni jezik? Ne oddaljujmo knjižne slovenščine od ljudskih govorov, glede rabe genitiva, odvisnega od nedoločnika, pa vsaj tole: ne štejmo ga med napake. Potem pa še to: Po moji sodbi nikakor ne gre, da bi se v slovničnih rečeh ravnali po današnjem občutku šolanih ljudi. Kaj vse je za tak občutek danes pravilno! Današnji izobraženec nima več občutka, kaj je ljudsko, kaj izposojeno, kaj narejeno. Poslušajmo rajši preprostega Slovence, ki ga ni moglo zavesti na krivo pot logično razčlenjevanje. Doslej smo si vsega preveč izposodili ali pa se naslonili na tujo rabo. Ta napaka se vleče že od Trubarja dalje. Menda bo držala sodba literarnega zgodovinarja Slodnjaka, da se je naš prvi pisatelj vse preveč ravnal po potujčeni tradicionalni slovenščini slovenskih pridigarjev, vzgojenih v tujem jeziku, in da bi bil pisal lepšo slovenščino, če bi se bil naslonil bolj na ljudski jezik.

Ivan Tominec

NEKAJ ZANIMIVIH BESED

Med sinonimi za ptiča »Meleagris gallopavo« omenjata Cigale in Pleteršnik samo za samico tudi naziv *jana*. To ne more biti nič drugega kot zelo obrušena skrajšava za **indijana*, prevzeta iz starejšega učenega imena latinsko *indianus*, *indiana*, nemško dialektično še danes *Indian*. Iz latinskega naziva je tudi sbh. *indijun* in poljsko dial. *indijun*, medtem ko je sbh. *indijot* iz italijanskega *indiotta*. V drugih slovanskih jezikih prevladujejo izvedenke iz lat. *indicus*, pol. *indyk*, slš. *indyk*, rus. *indjuk*, *indyk*, ukr. *indyk*, *hyndyk* itd. Tudi francosko *dinde*, *dindon* je iz starejšega *poule d'Inde*.

Na Koroškem je še v rabi za samca naziv *morak*, ki ga navajata že Gutschmann in Jarnik. Zaradi češkega *morák*, *morka*, dialektično tudi *norák*, *norka*, slovaško *moriak*, *morka* »Meleagris gallopavo« je slovensko *morak* bolj verjetno izposojenka iz češčine kakor domača tvorba, čeprav je vse to tvorjeno iz onomatopoeje *mor*, posne-manja ptičjega glasu, nemško tudi *Mierhoug* (pravilna razlaga je že pri Dobrovškem). Slovensko *puran*, *purman*, *pura*, sbh. *puran*, *pura* ima podobno ime tudi v ruščini, kjer je že Miklošič (EW 267) opozarjal na dialektično *puryš*, *purycha*. Ta imena še vedno delajo težave. Ruščina pozna glagol *pyrit's* »našopiriti se« (iz tega izvaja vse troje Vasmer, REW II 467), srbohrvaščina pa *zapuriti se* »zardeti« (tako Matzenauer, Listy filol. XIV 410). Slovenska imena so verjetno izposojena iz srbohrvaščine, *purman* je nastalo analogno po *racman*. Vendar je v slovenščini tudi verbum *purkati* »gruliti« (golobje purkajo), kar bi bilo še najbolj verjetno izhodišče.

Pleteršnik izvaja besedo *dučka*, ki jo poznata še Cigale in Janežič, iz nemškega *Düttchen*. To je komaj mogoče, ker je nemško *Deut*, *Düttchen* že od prvega izpričanega zapisa okoli leta 1597 *düttgen* pisano vedno z *ü*. Poreklo tega srednjeevropskega igalskega termina je poljsko *dudek* »smrdokavra, vodeb«. Poljaki so tako v dovtipu imenovali državnega orla na novcu za tri groše v XVI. stoletju (tako Kluge DEW 150). Vendar je staročeško že prej izpričano *dudek* v pomenu »poljski novc« in še Čelakovsky rabi frazo *duťkový groš* (Machek, EŠČ 100). Besedo so po Evropi raznesli vojaki in zdi se, da je slovensko *dučka* (*duťika* je hiperkorekten zapis) izposojeno naravnost od severnih Slovanov.

Pleteršnik navaja z vprašanjem besedo *dólž* (f.), gen. *dolži* »sprednja dilica pri panju«, zapisano v Poljanski dolini. To je eden izmed najstarejših čebelarških strokovnih izrazov, ohranjenih še v sbh. *dužalica*, rus. *dolžeja*, polj. *dłuż*, *dłużec*, *dłużeń*, *dłużnia*, *dłużnica*, *dłużnik*, *wzdłuż*, češ. *dluž*, *dlužně*, *dlužěn*, *dlužec*, povsod v enakem pomenu »deska za pokrivanje panjev«. Izhajati je treba iz prasllovanskega *dъlъžь*, kar spravlja Machek (Listy filol. 51, 132 in EŠČ 89) v zvezo z irskim *dluigim* »sekam« in islandskim *telgia* »tešem, žagam«. Slovenski pomen priča še za staro tehniko gozdnega čebelarstva, ko so na drevesu, kjer je bila s čebelami naseljena votlina, izrezali dolgo, ozko odprtino, da je mogel čebelar do medu. Pri drugih Slovanih je naziv prenesen že na mlajšo tehniko pokrivanja od zgoraj.

F. B.

OB KONCU PETEGA LETNIKA se zahvaljujemo vsem šodelavcem in naročnikom in jih prosimo, naj nam čimprej sporočijo svoje predloge za prihodnji letnik.